

sörjt hans gravvård och åt en stenmästare Jakob har hon uppdragit att utföra täckstenen. Till betraktaren vädjar hon om förbön för sitt döda barns själ.

Om ordet *hvalf* se G 199. Runföljden 37–43 kan knappast vara något annat än verbet *atgiera*, även om beteckningen av gutniskans *a* med **o** är besvärande. Belägget är anmärkningsvärt, eftersom det eljest, enligt Söderwall, finns belagt först från slutet av 1400-talet. O. v. Friesens tydning av runföljden kan från flera synpunkter inte vara relevant. Säves förslag till suppling av runföljden 68–70 faller genom Ekdahls iakttagelse; till imp. 2 sg. *lat* erbjuder sig inte något alternativ.

Med undantag av det vanliga *Iakobr* är samtliga personnamn sällsynta och icke belagda utanför Gotland. De olika namnledningarna är dock välkända. *Halldiauð* förekommer också på G 3. Som slutled ingår *-biauð* också i några få andra namn, se härom G 3, 34, 35, 115. Om *Auðvaldr*, belagt även i G 11, G 65 och G 200, se G 11. *Botstain* är ensamstående.

Om runföljden 20–25 som ortnamnet *Atlings* råder ingen tvekan. Det finns bevarat i gårdsnamnet Lilla Atlings 2 km V om Atlingbo kyrka, med hitintills äldsta säkra belägg i Ortnamnsarkivet i Uppsala *lasse lille atlings* (1523 skb. G). Syntaktiskt kan gårdsnamnet förbindas med antingen Halldjauð eller Audvald men hör sannolikt till Audvald och fungerar som familjenamn. Andra exempel på detta typiskt gotländska namnskick anföres under G 78 och G 170. Förmodligen är förhållandet detsamma också i stenmästarens signatur. Att i likhet med Säve, Brate och v. Friesen – den sistnämnde alternativt – tolka runföljden **ropmas** : **arfi** som 'Rodmars arvinge' är formellt riktigt. Mansnamnet *Roðmar*, som otvivelaktigt inleder runföljden, finns inte i övrigt belagt från Gotland, ehuru förleden *Roð-* har stor frekvens här. Däremot finns det på fastlandet. Personnamnsarkivet i Uppsala har sex belägg registrerade från olika delar av landet med årtalen 1378, 1384, 1453 2 st., 1484, 1540, därav de fyra sista patronymica. Som särskiljande bestämning till det vanliga namnet Jakob skulle man emellertid hellre vilja se ett ortnamn. Formen *-arvi* i stället för *-arva* är visserligen besvärande – dock liknande fall i G 34(?), 101, 166, 206(?) – liksom det förhållandet att ett gårdsnamn Rodmarsarve i övrigt inte är belagt, i varje fall inte i denna form. Men ett obetydligt ristningsfel, en utelämnad **a**-bistav i sista runan, eller en tidig försvagning av ändelsevokalen skulle eliminera det formella hindret, och man finge ett enligt min mening rimligare textinnehåll. Beträffande ortnamnet ger Ortnamnsarkivet i Uppsala ingen ledning. Möjligen skulle det kunna förbindas med ett nutida Rodarve, där i varje fall ett personnamn på *Roð-* ingår; en gård med detta namn finns närmast i grannsocknen Hogrån 6 km NV om Atlingbo kyrka men också i Fardhem, Hablingbo och Östergarn. Stenmästaren är ju inte på samma sätt som den döde och hans anförvanter bunden till församlingen. O. v. Friesens olika förslag, Rombs, Rums, Rundarve (det sistnämnda i Sveriges kyrkor, 1942), torde endast vara att betrakta som flyktiga arbetshypoteser.

Tidsmässigt tillhör gravhällen 1300-talet.

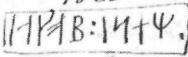
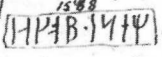
202. Atlingbo kyrka

Litteratur: S 95, F 13. P. A. Säve, Reseberättelse 1852 (ATA), under nr 12, samlingen S 170 II (konvolut 56) i UUB, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 286, Gotland 1864 (hs S 40 o i UUB), s. 19; Kyrkoinventarium 1919 (ATA); E. Brate, Sveriges runinskrifter (1922, 2. oförändr. uppl. 1928), s. 104; Sveriges kyrkor, Gotland bd 3 (1942), s. 109.

Två runskrivna namnteckningar ritade med rödkrita på korportalens pilastrar. Nu förlorade.

Den ende som iakttagit de båda runinskrifterna är P. A. Säve, som i sin reseberättelse 1852 beskriver dem på följande sätt: »Å pilastrarna i Chorportalen stå 2:ne namn (med åretal) i runor, ritade med rödkrita. På den ö. pilastern står: [uppteckning med runtecken, årtal med arabiska siffror], dvs. Jacob Isums (i Atlingbo S:n), och på den vestra: [uppteckning jämte årtal], trol. fadren till föreskrifne bonde; ty namnet Jacob är alltid brukadt i den släkten: detta väl ngt bevisande om tiden för runornas forna bruk. Runorna äro omkr. 1 1/2 Tum höga.» Fig. 72. Vid förnyat besök i Atlingbo kyrka 1864 konstaterar Säve:

Fig. 72. G 202 a och b. Atlingbo kyrka. Efter uppteckning av P. A. Säve i Reseberättelse 1852.

i pilasterna i Chörportalen på 2de namn (med
 årtal) i runor, ritade med rådkrita. På den ö. pilasterna
 står: ¹⁶²¹ , d. v. s. Jacob Isam (i Atlingbo 8te), och
 på den västra: ¹⁵⁶⁸ , trol. fadren till förfärfaren be-
 so, ty namnet Jacob är alltid brukadt i den flögten: detta
 väl utt bevisande om tiden för runornas fordes bruk.
 Runorna äro senky. 1 1/2 tum höga. —

»Run-Inskrift (i Portalen) Gutn. Urk. af. C. S. N:o 95, nyl. öfverkalkad» (Reseber.). Johnny Roosval fann inga spår av runskrift vid inventeringen 1919. O. v. Friesen har vid två tillfällen, 1924 och 1936, förgäves eftersökt dem. 1970 var de likaledes spårlöst försvunna.

Inskrifterna har alltså varit två, den ena (a) på den västra pilastern, den andra (b) på den östra. Båda innehåller förutom runskrivna namn var sitt årtal med arabiska siffror troligen anbragt ovanför respektive namn. Runornas höjd har varit ca 4 cm.

Inskrift (enligt P. A. Säves uppteckningar):

G 202: a: **iakob · isem** 1568
 5

G 202: b: **iakob : isem** 1621
 5

Till läsningen: Säves uppteckning av inskriften G 202: a är helt klar. I G 202: b kan tvekan möjligen råda om r. 8, som är en huvudstav med en obetydligt snedställd (nästan vågrät), dubbelsidig bistav, väl **e**, knappast **a**, som runan translittereras av Carl Säve (S 95).

Carl Säves kommentar till de båda inskrifterna lyder (Gutniska urkunder, s. 77): »Dessa bägge namn, jämte N:o 5 och 6 [Fårö] sannolikt de yngsta å sten runskriftna ord, som i denna samling förekomma, äro just derföre upptagna, att de visa huru nära intill våra dagar runskrift var i bruk eller åtminstone förstods på Gotland. — *Isem* el. *Isam* skulle på det äldre språket hetat *Isaim* el. *Ishaim*; nu uttalas det *Äisums*, ett gårdsnamn i socknen.»

Runföljderna utgör således två likalydande namnteckningar, där efternamnet består av ortnamnet *Isem*, vilket i formen *Isums* än i dag är bevarat på gårdar 2 km NV om Atlingbo kyrka. Se om namnet Herbert Gustavson, Gotlands ortnamn (1939), s. 14. Ännu ett medeltida belägg finns på en gravsten med latinsk text, lagd över *iohannes : ycem* död 14 augusti 1470. Den hällen ligger nu som trampsten framför kyrkans långhusportal och är säkerligen identisk med den första av de tre »likstenarna» som kyrkoinventariet 1830 uppger ligga på kyrkogården »I Söder: nära utom stora Dörren» tillsammans med bl. a. G 201.

P. A. Säves tanke, att de båda namnteckningarna avser far och son, kan vara riktig, men kanske är farfar och sonson rimligare. Om inskrifterna har tillkommit vid skilda tillfällen eller vid ett och samma kan inte nu bedömas. I sistnämnda fall anges måhända födelseåren.